

Viera a rozum vytvárajú aj vedu

Dve pravdy si nikdy nemôžu odporovať.

Galileo Galilei (1564–1642)

Viera

Zmysluplnú ľudskú vieru môžeme chápať aj ako zdôvodnený súhlas rozumu na základe hodnoverného svedectva. Takto vnímaná vieru môže byť pravým poznaním, vzácnou cnosťou i nečakaným darom. Nespočíva iba na úrovni vzdelania, kvalite vedomostí, hodnotách mravnosti či miere spravodlivosti. Nie je však ani len prejavom vrúcnych citov alebo súkromných intuícii. *Viera je skutkom rozumu poháňaného vôľou* (T. Akvinský). Súčasný vedec i teológ J. Polkinghorne ponúka: *Musíme rozumieť, aby sme mohli veriť, ale musíme veriť, aby sme mohli rozumieť.* Možno je hĺbka i kvalita viery človeka obdareného rozumom v tom, aby vedel otvoriť a použiť aj svoje citlivé ľudské srdce. Vierou neponúkame silu pochopenia, ale skôr kvalitu pohľadu, trvalosť základných systémových hodnôt. Hlboká vieru v nás uvoľňuje aj sily, ktoré sú možno mimo nás. Hlboko zdôvodnená vieru nám ponúka viac odvahy pre pravdu, zaisťuje nám dôveru pre obetavý skutok. Viera je transcendentný vzťah k nadzmyslovosti.

Náboženská vieru

Mnohými dokladmi doloženou historickou súčasťou ľudského duchovného snaženia je náboženská vieru v Boha – príčinu bytia, dobra a dokonalosti. *Idea Boha a idea mravného poriadku je nedeliteľnou súčasťou podstaty ľudskej duše* (C. Jung). Trvalým záznamom viery v Boha je kniha kníh – *Biblia* i celé ďalšie dejiny ľudstva. Náboženstvo nemení fakty nášho sveta, ale ponúka spôsoby pre zmyslupnejšie pochopenie ich významu. Náboženskou vierou vytvárame niečo, čo sa uskutočňuje preto, že Boh je. *Viera je postupné prijímanie večnosti v čase* (J. Lacroix). Možno je hlboká vieru poznaním zrodeným z neutíchajúceho vzťahu s tým, čo nás bezhranične prekonáva, možno je náboženská vieru radostným uznaním bezbrehej lásky z Božej prítomnosti.

Kresťanstvo

Kresťanské náboženstvo je objavovaním Boha cez Krista, kde veriť znamená milovať. Viera v Boha sa ukazuje ako prijateľná tvár nekonečného Tajomstva, ako príležitosť pre slobodné rozhodnutie sa postupovať smerom za zmysluplnou nadprirodzenosťou. *Viera je rozhodnutie pripustiť zvláštnu a úžasnú pravdu o láske* (M. P. Gallagher). Kristovým odkazom je každý človek povoláný, aby svojim dočasným pozemským životom uskutočňoval ľudskú dôstojnosť v osobnej slobode, v rešpektovaní základných ľudských práv druhého človeka a v praktizovaní bratskej lásky ku všetkým. B. Pascal nielen vytušil ale aj osobne spoznal: *Bohom je vytvorený priester v srdci každého človeka, ktorý jedine Boh môže naplniť prostredníctvom svojho syna Ježiša Krista.*

Veda

Vedu môžeme chápať ako osobnú ľudskú aktivitu, ktorá nekodifikovateľnými postupmi vytvára falzifikovateľné hypotézy prispievajúce k predpovedaniu budúcich stavov a špecifickej jednote videnia reality. Veda nám pomáha vytvárať myšlienkový model vesmíru, ktorý je základom pre vnímavý tvorivý rozvoj ducha. *Veda je snaha porozumieť správaniu sa prírody... Veda je snaha pochopiť nejaký jav, založená na princípe, že to, čo sa deje v prírode, je pravdivé a slúži to na overenie každej teórie, ktorá chce daný jav objasniť... Princíp oddelovania pravdy od nepravdy pomocou experimentu a nazbieraná suma vedomostí, ktorá je konzistentná s týmto princípom – to je veda... Veda zhromažďuje stále viac faktov, ich výsledkom nie je žiadna absolútna istota, ale zistenie, že to alebo tamto je viac alebo menej pravdepodobné. Veda ukazuje ľuďom, aké je cenné racionálne uvažovanie, aká je dôležitá sloboda myslenia* (R. P. Feynman). Pravdu o svete, v ktorom žijeme, môžeme spracúvať aj ako určitý druh rozumovej prípustnosti našich predstáv, ako sieť presvedčení, ktoré sú podmienené a ohraničené skúsenostnými údajmi. *Radosť z poznania a porozumenia je najkrajší dar prírody... Naša veda je možno primitívna a detinská, ale je tým najdokonalejším čo vôbec máme* (A. Einstein).

Vzájomné spolužitie

Často počúvame o akomsi súperení medzi vedou a vierou. Vnímame rôznorodé impulzy, preosievame protikladné argumenty. Dejiny ľudstva nám poskytujú rôzne podoby vzťahov medzi vedou a náboženstvom (podriadenosť, konflikt, odlúčenie, dialóg, zjednotenie). Mnohí súčasní vedci súhlasia s P. Sabatierom: *Prírodné vedy a náboženstvo môžu proti sebe stavať len ľudia, ktorí sa málo vyznajú v prírodných vedách i v teológii.* Veda a viera majú veľmi odlišné východiská i kompetencie. Viera nie je záležitosť experimentu, veda nemá nadzmyslový obsah. *Rozum nás privádza až po samý okraj nekonečna, viera nám dáva veľkého Boha v celej jeho plnosti* (H. D. Lacordaire).

Náboženská viera nebude nahradená vedeckými modelmi, **veda** sa nestane novým náboženstvom. Povzbudení a usmernení modernou vedou budeme vo svetle trvalej viery stúpať, aby sme pochopili podstatné príčiny a nadčasové významy. Úžasné vedecké výsledky nám odkryjú ďalšie racionálne prístupy k objektívnej realite, vytvorenej duchom, vôľou a láskou Božou. Možno je celý poznávaný vesmír vývojovým procesom pre stále viac sa zduchovňujúce poznávanie odkrývajúceho sa Tajomstva.

Svet sa skladá z protikladov. Nakoniec však z týchto kontrastov nič nezostane. Ostane len veľká láska (E. Steinová). Skoro všetky vedy i náboženstvá sú príbuzné sily, ktorými kryštalizuje úžasná túžba každého z nás po úplnom pochopení sveta, v ktorom žijeme a túžime po duchovnej jednote s neukončiteľnou Tvorivosťou.

Odkazy

Paracelsus často pripomínal: *Skúmajte prírodu, ak chcete poznať Boha.* **Exupéry** dodal: *Rozum má cenu, iba ak slúži láske.* **Ch. S. Peirce** potvrdil: *Funkciou myslenia je dosiahnutie viery.* **E. Steinová** ponúkla: *Viera – to je Božie uchopenie.*

Pierre Teilhard de Chardin nám naznačil myšlienky moderného človeka: *Človek, ktorý sa neklania ani vede, ani sebe, ani svetu, ale skrz pokrok sveta tomu, kto je väčší než svet – Bohu... Smerovať k Bohu cez svet.* **A.H. Compton** to možno zdramatizoval: *Veda vôbec nie je v konflikte s náboženstvom. Naopak, stala sa jeho programom. Keď lepšie vidíme do prírody, lepšie poznávame aj Boha prírody a úlohu, ktorú hráme v dráme kozmického sveta.* **Pápež Ján Pavol II.** pravidelne upozorňoval: *Obhajoba rozumu je prednostnou požiadavkou každej kultúry... Musíme byť spolupracovníkmi pravdy.* Širšie a hlbšie vzdelanie je trvalou súčasťou rozvoja našej ľudskosti. S rozvíjajúcou sa vedou i prehlbujúcou sa vierou budeme pokorne prijímať Pravdu, ktorá naše ľudské poznanie nekonečne presahuje. *Vzdelaným ľudom treba ukázať, že človek môže byť veriaci nie proti rozumu, ale vďaka dobrému a správne použitiu rozumu* (J. Guittou).

Preverené vedecké poznatky a láskavé činorodé skutky naznačujú zmysluplný hodnotný ľudský život. *Každé poznanie je zmesou vedy a viery, každé poznanie je viera* (J. Lacroix). Vedou i náboženstvom, matematikou a každým umením, túžbou po pravde a spravodlivosti, pomstou i zmúdreňím, láskou i zradou hľadáme nedosiahnuteľné neustálym dosahovaním. (dmj)

